

НЕМИНУЧИСТЬ/НЕВІДВОРОТНІСТЬ ЯК КОНЦЕПТ ДЕБІТИВНОЇ МОДАЛЬНОСТІ

Тронь О.А., кандидат філологічних наук (Івано-Франківськ)

Дебітивність – це різновид модальності, що передає доцільність, необхідність, зумовленість, зобов'язаність, неминучість дії і складається із автономних концептів, які характеризуються диференційними ознаками і власними наборами вираження (якщо засоби вираження концептів збігаються, то вирішальну роль відіграє контекст). Модальність дебітивності містить, принаймні, шість автономних концептів, на основі яких формуються модальності доцільності, повинності/зобов'язаності, необхідності/потреби, вимушеності/змушуваності, невідворотності/неминучості. Ці модальні смисли виражаються предикатами, компонентом значення яких є інваріантна дебітивність.

Неминучість/невідворотність – автономний концепт дебітивної модальності, що характеризується найвищим рівнем облігаторності (зокрема фатальності), служить на позначення повинності, яку не можна відвернути, якій не можна перешкодити, бо вона не залежить від волі суб'єкта, а є тим, що судилось долею (вищою силою тощо). Неминучість трактуємо як об'єктивно повиннісний, але не усвідомлений зв'язок явищ. Основою модального значення неминучості є об'єктивна зумовленість дії. Ще П. Глаголевський намагався визначити модальне значення неминучості. На його думку, приказки *"Чому бути, того не минути"*, *"Вороні соколом не бувати"* характеризуються модальним значенням "рокової необхідності". В інфінітивних реченнях, які виражають необхідність, мається на увазі те, що суб'єкт повинен діяти сам, підкоряючись внутрішньо усвідомленій повинності, а в конструкціях із значенням неминучості дія відбувається або не відбувається не тому, що суб'єкт повинен її виконати сам, а тому, що цього вимагає об'єктивний збіг обставин.

У конструкціях із модальним значенням неминучості/невідворотності сема "волевиявлення" відсутня, що цілком відрізняє їх від речень із значенням

необхідності / потреби і повинності. Отож, у висловлюваннях із значенням неминучості відсутній суб'єктивний момент волі.

На основі контекстуального використання модальних предикатів з семантичним компонентом "неминучість/невідворотність" виявлено ряд диференційних ознак, а саме, "імпліцитна інтенційність", "спрямування у майбутнє", "фактуальність", "відсутність альтернативи".

В англійській мові основним засобом вираження модального значення неминучості/невідворотності виступає модальне дієслово **must**. Це модальне значення також передається за допомогою модальних дієслів **be to** (здебільшого у формі минулого часу), **have to**, конструкцією **be bound to + Inf**, словоформами **inevitable, inevitably** тощо. Наприклад: *We all must die one day ...*(G.Green). *He [the fish] is hitting the wire leader with his spear, he thought. That was bound to come* (E.Hemingway). Зрозуміло, що люди намагаються уникнути поганого, запобігти йому, саме тому словоформи **inevitable, inevitably** пов'язані, як правило, з оцінкою "погано" для суб'єкта, що є істотою.

Диференційною ознакою речень із модальним значенням невідворотності є впевненість мовця в тому, що якась подія обов'язково відбудеться (стверджувальні конструкції) або, навпаки, впевненість у нездійсненні якоїсь події за будь яких умов (заперечні конструкції). Наприклад: *Loss is inevitable in life; it exists universally. Diving from that height in as little water as that, she [Stella] has got to turn like a flash the moment she touches the water. And if she doesn't do it right she's bound to bash her head against the bottom and break her back* (S. Maugham). *One has to remember how much has to be forgotten and how much has to be learnt when for the first time one faces life* (S. Maugham).

У реченнях із модальним значенням невідворотності детермінуючим чинником виступає Бог, доля, життєві закономірності буття, "закони" природи, фонові знання пацієнса. Отже, концепт неминучості/ невідворотності, який репрезентує рівень фатальності, характеризується власними семантичними ознаками та засобами вираження.